

KLIC TRIGLAVA

V današnji številki :

KAJ JE NAROBE V
JUGOSLOVANSKEM
PRAVOSODJU

350

JULIJ 1968

Pisma uredniku

ŠTUDIJSKI DNEVI

'G. urednik'. Letos bodo že tretje leto študijski dnevi slovenskih izobražencev v Dragi pri Bazovici na Tržaškem. To je srečanje naših intelektualcev, ki živijo na Tržaškem, Goriškem, v Kanalski dolini, Beneški Sloveniji in na Korozkem z rojaki iz Slovenije, s tistimi, ki žive in delujejo po Evropi in izven nje. Srečanje je namenjeno izmenjavi mnenj in pogledov predvsem o aktualnih slovenskih problemih, ki nam morajo biti vsem pri srcu, pa naj živimo kjer koli in naj imamo kakršen koli pogled na svet.

Študijski dnevi se pričnejo 31. avgusta popoldne ob 16. uri po italijanskem času. Nadaljujejo se v nedeljo 1. septembra ves dan. V torek, 2. septembra, je skupni izlet, če bo zadosti zanimanja zanj.

Naslove predavanj in predavatelje bomo v kratkem javili. Vabimo vas, da si slovenski izobraženci rezervirajo čas za študijske dni in da gotovo pridejo. Dragocena bodo mnenja vsakogar. Srečni bomo, če bomo navezali čimveč novih stikov in spoznanj. Upajmo, da bodo ti dnevi prinesli kak dober sad za našo slovensko skupnost.

Veseli bomo, če bodo posamezniki svojo udeležbo že kmalu najavili. Srečanje organizira Društvo slovenskih izobražencev, Trst, ul. Donizetti 3.

Tajnik Društva Slov.
izobražencev, Trst.

JUŽNA NEVARNOST?

G. urednik'. Ko sem bil prebral vaš uvodnik o konfederaciji (KT 346) - v katerem pa niste pojasnili, kaj je to konfederacija, saj o tej bestiji obstojajo razne teorije in jih imamo več vrst - sem bil skoro prepričan, da ste lepo preštudirali narodno gospodarsko strukturo Slovenije in Jugoslavije ter sem Vas celo nameraval prositi, da mi sporočite svoje podatke n. pr. glede narodnega dohodka, davčnih in drugih dajatev in podobno. Pa skoro nima smisla.

Ko pa sem prebral dopis nekoga, ki je govoril o načrtnem naseljevanju južnjakov (torej Srbov, Črnogorcev, Macedoncev in ev. Bosancev. Ali tudi Hrvatov?) v Slove-

niji, sem se pa vprašal:

Koliko bi jih moralo biti, da bi, kot trdi oni dopisnik, spremenili narodnostno strukturo v Sloveniji? Pet, deset ali več odstotkov? Več kot 100.000? Kam bi jih pa nastanili? V šotore? Kako imenitno bi bilo videti na Ljubljanskem barju ali Ljubljanskem polju kakšnih trideset tisoč - 30.000 - šotorov?!. Kot Kare Mustafe vojska pred cesarskim Dunajem. Aj, što se bijeli na zelenom polju, jesu snijezi, jesu labudovi? Nisu snijezi, . . . več šatori age, Hasan age - bi lahko v takem primeru peli s hrvatskim (ne srbskim!) pesnikom.

Ž. R.

/Ni dvoma, da ima vsaka politična kombinacija svoje dobre in slabe strani - in pri tem konfederacija ni izvzeta. V marčnem uvodniku nismo hoteli razpravljati o političnih teorijah ampak povedati svoje mnenje spričo političnega razvoja v domovini v konfederativno smer. Pri tem smo opozorili, da utegnejo tisti, ki se upirajo temu razvoju, slovenski in jugoslovanski stvari več škoditi kot koristiti, ker bodo s svojim stališčem nujno krepili skrajno strujo separatistov. Dvomimo v koristnost strokovnih in statističnih razprav v dani situaciji in psihozi - vse dotlej, dokler ljudje ne bodo prepričani, da jim ni diktirano od zunaj, koliko sredstev morajo odstopiti centrali. To je bistvo vse te problematike. Ur./

Znova : REKLAMIRANA PREPOVED

Zvezni sekretariat za notranje zadeve je prepovedal prinašati v Jugoslavijo in razširjati brošuro 'Slovenija 1968 kam?'. Ta brošura je bila tiskana v Trstu, kot izdajatelj pa je bila navédena Skupina Ypsilon slovenskih akademikov. Dokument se je pojavil že lani v Rimu in ga ponekod poznajo kot Rimski dokument. V njegovo domovinsko avtentičnost ni dvomiti, čeprav nekateri trdijo, da je original nekoliko dopolnjen. Razprava sama ne pokaže na obstoječe probleme in jih tudi ne skuša reševati. Zato kakšnih praktičnih rezultatov ne daje. Pač pa krepi slovensko zavest, vliva samozaupanje in navdušuje za slovensko stvar. Nekaj izvodov je na razpolago v uredništvu KT za one, ki bi se zanimali. Ur.

Milena Merlak BESEDA BREZ BESEDE Pesmi

CENA IZVODU :
Avstrija Sch 25
Italija Lt 500
Anglija 8s 6d
Drugod \$ 1.00

Na prodaj so pri Založbi Slovenske Pravde, 76 Graeme Road, Enfield, Middx (Anglija). - v Tržaški knjigarni Via S. Francesco 20, Trst. - v Katoliški knjigarni v Gorici, Piazza Vittoria 11. - pri Mohorjevi družbi v Celovcu, Viktringer Ring 26, - pri Humbertu Pribacu, P.O.Box 7, Kingston, ACT 2604 (Avstralija), - pri R. Jurčecu, Ramon Falcon 4158, Buenos Aires. - in pri Slovenian National Federation of Canada, 646 Euclid Ave., Toronto, Ont.

LONDON, 6. JULIJA 1968.

LETO XXI. ŠTEV. 350.

JUGOSLOVANSKA JUSTICA

JUGOSLOVANSKIM oblastem se je čudno zdelo, da so se Angleži tako zavzeli za Philipa Dobsona, ki je bil zaradi prometne nesreče pri Sisku obsojen na šest let zapora, a ga je Tito na prizadevanje zunanjega ministra Stewarta oprostil krivde in kazni. Angleško razburjenje se je Jugoslovanom zdelo neupravičeno in nesramno, ker da je iz navadnega sojenja krivcu prometne nesreče napravilo politično zadevo. Da bi Angleže razumeli, je treba poznati njihovo staro načelo: "Justice must not only be done, but must be seen to be done" - ni dovolj, da je pravici zadoščeno, ampak mora biti tudi jasno in očito, da je bilo pravici zadoščeno. Tudi javnost mora videti, da je kazen pravična. Prav tega pa britanski dopisniki, ki so spremljali proces v Sisku kot predstavniki javnosti, niso videli in jim ni bilo očito.

Prvič je ostalo odprto vprašanje dejstev. Sodnik sam je izjavil, da je prepričan o krivdi Dobsona, a nikakor ni prepričljivo pokazal in dokazal, da ima prav. Le deloma je bilo temu krivo slabo prevajanje. Deloma je treba pripisati krivdo evropskemu sodnemu postopku, v katerem sodnik sam preiskuje, vrta v obtoženca in mu tudi sodi. O enem od svetih načel angleške pravice, da je obtoženec nedolžen, dokler mu ni dokazana krivda, se sodnikom v Jugoslaviji še sanja ne. Če so barabo miličniki prignali na sodišče, mu bomo že pokazali. Sodnik v Sisku ni upošteval skrbno pretehtanih tehničnih dokazov Angležev, ki so trdili, da Dobson ni mogel vijugati po cesti, kot je trdilo sodišče. Voznik žerjava je bil oproščen krivde, čeprav je na zadnji dan procesa sam priznal, da je bil zavil pred avtobus. Ni bilo sporno, da se je trčenje dogodilo na Dobsonovi strani ceste, a sodišče je sprejelo mnenje, da je žerjav zavil na levo, da bi se izognil avtobusu. Voznik žerjava gotovo ni hotel storiti samomora, so izjavili, kar se je slišalo, kot da bi bil Dobson namenoma hotel ubijati. Sodnik je zavrnil tehnične dokaze birminghamske univerze kot nepotrebne in ni hotel sprejeti zapriseženih izjav preživelih potnikov v avtobusu, ki so bile Dobsonu v prid. Pač pa je sprejel trditev zagovornika žerjavovega voznika, da je cela vrsta jugoslovanskih prič pričala temu v prid, medtem ko je Dobson iz Anglije pripeljal le dve priči. Angležem, ki se na jugoslovansko pravico ne razumejo, se je moralo zdeti, da so obsodili Dobsona, ker je pač Anglež s kapitalističnega zapada, in oprostili voznika žerjava, ker je delavni človek iz socialistične Jugoslavije.

Drugič je sporno vprašanje kazni. V Jugoslaviji velikokrat kaznujejo v skladu s povzročeno škodo in ne z naklepnostjo dejanja, tudi kadar je nesorazmerje med naklepnostjo in škodo zelo veliko. Ker so Dobsona smatrali za krivega, ga niso obsodili zaradi neprevidne ali prehitre vožnje, ampak zaradi smrti štirinajstih potnikov. Podobno so pred leti sodili železničarju za nesrečo v Jajincu in ga

obsodili za smrt sto ljudi in ne za nemarnost po 24 urah neprekinjene službe. Na splošno imamo občutek, da je sojenje v Jugoslaviji podobno tomboli. Če imaš srečo in kljub divji, nepremišljeni in brezobzirni vožnji nikogar ne povoziš, te bo še miličnik malokrat ustavil. Če pa nesrečno naključje nanese, da je več ubitih, a neprevidnost ni bila velika, boš kaznovan kot ubijalec. Taka tombola nima veliko zveze s čutom pravičnosti. Šest let, kot so jih prisodili Dobsonu, včasih prisodijo za naklepen uboj, posebno če branilec iznajde in sodišče sprejme nekaj olajševalnih okoliščin, kakor sta na primer težka mladost ali pijanost.

Olajševalna okolnost pri jugoslovanskih sodiščih je tudi priznanje krivde, kar je huda goljufija. Prekanjen zločinec, ki uvidi, da se ne bo izmazal, bo priznal krivdo in pred sodiščem hlinil obžalovanje, nakar mu bodo prisodili milejšo kazen. Kdor pa je nedolžen in se na vse kriplje prizadeva nedolžnost dokazati, je huje kaznovan, ker ga sodišče smatra za zakrknjenega. Kam pripelje tak postopek, se je grdo pokazalo precej po vojni v znamenitih političnih procesih slabega slovesa in od takrat se ni veliko zboljšalo, z izjemo preiskovalnega postopka. Zanimivo je, da je 'Borba' v opravičilo procesa proti Dobsonu navajala pismo Georga Bilainkina, levičarskega Angleža in prvega Titovega biografa, ki je pisal, da ima o jugoslovanskem sodstvu zelo visoko mnenje, ker je prisostvoval procesom med 1945 in 1953 letom. Če je Bilainkin hotel biti sarkastičen, se lepše ne bi mogel izraziti, kajti to so bila leta krivih sodb v stalinističnem duhu, katera bi po padcu Rankovića še jugoslovanski oblastniki radi pozabili.

V tem je stvar. Ali je stalinistično sodstvo primerno za Jugoslavijo, v kateri naj bi se razvijala samoupravna demokratičnost in socialistična humanost? Ali so razprave prirejane le zato, da javno potrdijo, kar se je sodnik že vnaprej odločil? Ali naj bo sojenje le legalna farsa, medtem ko krivdo vnaprej določijo za kulisami? Živ krst ne bo prepričal Angleža, da je taka sodba pravična. Seveda ni treba biti Anglež, da bi imel toliko zdravega smisla. Vsakdo s povprečno pametjo in povprečnim občutkom za pravico enako misli. Sodni postopek največkrat prizadene domačine in le poredkoma slučajne obiskovalce. Zato ni v interesu turizma ampak v interesu samih ljudi doma, občanov Jugoslavije, da se sodni sistem izboljša. Ta sodni sistem je prav prišel v časih stalinistične graditve socializma, ko je komunistična oblast brezobzirno trla politične nasprotnike in pri tem igrala lutkovne predstave na sodiščih. Že takrat je bil sistem ostuden. Ostanke tega sistema dandanes niso samo ostudni, ampak tudi neumni in ovirajo normalno življenje. Čas bi bil, da bi premislili, kako bi se ga dalo izboljšati.

PREKIPELO JE

"Resnično, če kritičen mlad človek živi v družbi, v kateri se razraščajo neupravičene bogatitve, v kateri se mnogokrat zelo kratkovidno gospodari z družbenimi sredstvi, v kateri kultura, prosveta, zdravstvo in socialno varstvo nenehno životarijo v krizi, v kateri se širi brezposelnost itn. ... resnično, v takšni družbi mislečemu mlademu človeku konec koncev ne preostane drugega, kakor resignacija ali pa revolt. Velik del naših študentov je, kot kaže, izbral to drugo možnost," zaključuje Jože Goričar v prvi junijski številki RAZGLED. Da je tlelo že dolgo, ni nobenega dvoma, toda treba je bilo majhnega incidenta s Terezo Kesovijo, ki so jo hoteli videti tudi študenti, da je eksplodiralo. Splošna svetovna študentska psihoza je samo olajšala buno. In to se končno vedno dogodi tam, kjer pravočasno ne poskrbe za to, da se na dostojen, miren in prepričljiv način ljudje med seboj pogovore o nerešenih vprašanjih.

Ugotoviti je dalje treba, da je postopek policije samo poslabšal položaj. S surovostjo, ki izvira iz strahu in iz zmede, je milica pomagala k splošnemu pretepu. Zaenkrat je rešeno malo vprašanj - in komunisti so zelo spretni v izrabljanju nezadovoljstva, kjer vodo uspešno napeljejo na lastni mlin. Poglavitno bo: ali bo zares prišlo do izboljšanja, ko bo tudi beseda na molk obsojenih nekaj veljala, ali pa bo končno spet le utrjena krepka roka? Če to poslednje, potem bo naslednje soočenje hujše od prejšnjega.

UREDNIŠTVO

OB GROBU UČENIKA

25. junija so pokopali na Žalah v Ljubljani prof. JAKOBA ŠOLARJA, papeže vega hišnega prelata in stolnega dekana v Ljubljani. Umrl je 23. junija v starosti 72 let.

Pokojnega profesorja se bodo še dolga leta spominjali številni slavisti. Ob njem se bodo ustavljali vsi, ki bodo proučevali bodisi specifično katoliško in vobče slovensko razvojnost v prvi Jugoslaviji bodisi odporniška gibanja za časa druge svetovne vojne pa tudi odpor do komunistične slovenskega duha po letu 1945.

Osebnost se ga bom s svojimi sošolci hvaležno spominjal kot razrednika in učitelja na škofovi gimnaziji v Št. Vidu n/Lj. Čeprav mu njegovo znanstveno delo ni do puščalo prepogostih stikov s svojimi študenti, so vendar tiste ure ali boljše minute, v katerih se je dotikal perečih življenjskih vprašanj in nam nanja prepričljivo nakaževal odgovore, na nas vplivale za celo življenje. To niso bila dolga predavanja - za to pri urah francoščine pač ni bilo časa. Šele ko smo v zadnjih letih z njim delali v slovenskem seminarju, smo močneje začutili njegovo osebnost, njegovo znanje, njegovo ljubezen do slovenstva, pa tudi njegove sodobne in ne malokrat časovno preuranjene poglede v bodočnost.

Profesor Šolar ni bil strankar - za to ni čutil prav nobene potrebe. Tudi ni na nikogar gledal skozi kakšna strankarska očala. Bil je duhovno premočan in narodno tako širok, da mu kaj takega sploh na misel ni prihajalo. Bil je dobrodošel v vsaki neekskluzivistični družbi. Čutil je, da ima kot vzgojitelj in priznani kulturni delavec svoje mesto v slovenski družbi, ki mu določa v prvi vrsti dolžnosti in nalaga odgovornost kot pa daje kakšne pravice ali celo predpravitve. In to je bila brezdvoma bistvena lastnost njegovega značaja. Le kot tak je potem mogel v optimalni meri koristiti slovenstvu, za katerega je ves živel. Kakor hitro pa so ga poskusili politično zorganizirati in se je udal pritisku ali prigovarjanju prijateljev, se mi zdi, ni bil kos novemu položaju. Toda duhovno je bil prevelik, da bi ga bilo moč dolgo varati. Ali pa ga hraniti s hrano za male duhove. To sem najbolj živo občutil v letu 1943, ko sva sodelovala v ilegalni propagandni trojki. Navdušeno in skrbno se je lotil zaupanega posla - toda z bolečino je odkrival, da v političnem in vojaškem vrhu nekaj ni funkcioniralo in ni bilo v skladu s tem, kot je usmerjal propagando.

Na svoj položaj ni gledal partizansko ali legionarsko. Na celokupno vojno problematiko je gledal vseslovensko - zato je bral levite tako komunistom kot protikomunistom. Samo tako je mogoče razumeti ilegalni list NARODNA EDINOST, ki ga je sam zasnoval in tudi urejal. Če bi ga tedaj, ko je bil še poslednji čas

pred masovnimi pokolji ob italijanski kapitulaciji, poslušali na levi in desnici, bi verjetno še bila možna narodna sprava. In razvoj bi mogel kreniti v lepšo in častnejšo smer. Na žalost iz vsega ni bilo nič - zmagala je skrajnost.

Ta skrajnost ga je bolela že pred vojno. Zato nam je s toliko prizadevnostjo in toliko ljubeznijo razlagal zamisel Slovenskega društva, ki naj bi družilo slovenske vodnike vseh političnih smeri, vseh družbenih dejavnosti, če hočete - vseh nazorov : kot Slovence. Tak je bil njegov nacionalizem in taka je bila njegova demokratičnost - prepričan je bil, da so gotove stične točke, ki družijo vse Slovence, in da je zato potreben nek forum, kjer se bodo shajali vsi Slovenci in kot Slovenci razpravljali o osnovnih življenjskih vprašanjih slovenstva.

Kako pravilna in važna je bila ta vseslovenska zamisel, nam je pokazal razpad države v aprilu 1941, ko bi lahko močno Slovensko društvo za kulisami odigralo zelovažno vlogo in kazalo slovenstvu pod tujim jarmom pravo in jasno pot v osvoboditev in demokracijo. Na žalost je prišla ideja prepozno, "ločitev duhov" je bila že predaled izpeljana, vodilnih plasti naroda že ni bilo mogoče več združiti na skupni bistveni dogovor.

Kako začuda sorodne misli je razvijal kakih dvajset let preje eden najbistrajših slovenskih politikov. V pismu J. E. Kreku je Albin Prepeluh pisal:

"Delajte na to, da bi se enkrat sešli pametni, res demokratično čuteči ljudje vseh struj na razgovor o vseh teh silno važnih vprašanjih. Jaz bom poleg. Če najdemo miselno edinost in skupnost vsaj v nekaterih poglavitnih točkah, po mojem mnenju je to mogoče, ustvarimo tako zelo potrebni blok slovenske umstvene, realistične demokracije..."

Nekateri zamerjajo prof. Šolarju njegovo "naivnost" tako med vojno kot po njej, ko se je vrnil iz Dachaua in se nekaj let pozneje nerodno zapletel v poskus opozicije režimu. Mislim, da je bilo eno kot drugo povsem v skladu z njegovo slovensko naravo in nalogo, ki jo je čutil. Da ilegalnemu načinu dela ni vedno odgovarjal, mu je težko zameriti. Mnogi izkušenejši so podlegli. Občudovati pa je treba njegov pogum, njegovo zaupanje v zmago pravične stvari in tudi pripravljenost na žrtve.

S prof. Šolarjem je legel v grob velik Slovenec - po duhu, izobrazbi, čistih pobudah, za katere je bil pripravljen trpeti. Hvaležno se ga bomo spominjali ne le njegovi učenci ampak ves svobodni slovenski narod.

D. Pleničar

STANSTEDSKO STRAŠILO

MALO VEČ RESNOSTI IN MANJ SLEPOMIŠENJA

Režimski listi zadnje čase posvečajo precejšnjo pozornost emigraciji, ki jo v svojem nagnjenju k šegavosti opisujejo kot "tako imenovano politično emigracijo". Le zakaj "tako imenovano"? Jugoslovanski časnikarji bi bili že mogli priti do spoznanja po vseh polomih in polovičnih ter celih obratih po vetru, da niso nazori vodstva partije "edino pravilni", kakor zatrjujejo okosteneli sovjetski listi v svojih napadih na željo po politični opoziciji, ki se tako odloč no pojavlja med Čehi in Slovaki. Ker so komunistični voditelji prav tako zmotljivi ljudje kot vsi drugi - česar se vsaj pri nas morajo zavedati - se pač smejo s politiko ukvarjati tudi nekomunisti, smejo biti "politični" brez dodatkov, saj je nujno, da komunistične voditelje nekdo nadzoruje in kritizira, da ne bi bilo "zlorab osebnostnega kulta", ki jih sedaj komunisti sami priznavajo, in je jasno, da mora priti z idejami in predlogi nekdo drugi, ko so komunistom, kot vse kaže, začeli usihati. "Tako imenovani" spominja na stalinistične čase, ko je Udba vtaknila vsakogar, ki si je upal misliti po svoje, v keho ne kot "političnega" marveč kot "bandita". Ali se naši komunisti še vedno niso nič naučili in še nadalje skušajo zamegliti stvarnost z besedno "dialektiko"?

Zakaj se komunistični časnikarji toliko ukvarjajo s "tako imenovanimi"? Včasih se človeku skoro zdi, da gre za sabotažo, saj se morajo komunistični uredniki vendar zavedati, da s svojim pisanjem ljudi doma le opozarjajo na to, da so poleg njih še drugi, ki se ukvarjajo z jugoslovanskimi političnimi problemi. Nekateri po drugi strani mislijo, da komunistični voditelji skušajo emigracijo uporabiti proti opoziciji v svojih lastnih vrstah. To mnenje opirajo na napol pozitivno pisanje o emigrantskih skupinah z bolj ali manj Jugoslaviji prijaznimi programi. Te naj bi molili pod nos svojim tovarišem z izrazito nacionalističnimi hrvatskimi, slovenskimi itd. stališči. Na to, da komunistični voditelji s sodelovanjem Udbe skušajo izigrati emigrante proti domači opoziciji, kaže "povratak popa Draganovića". Tega izrazitega samohrvata so zvabili domov in ga sedaj paradirajo naokoli kot pričo, da je hrvatskim zahtevam v Titovi Jugoslaviji zadovoljeno, v protiuzež hrvatskim komunistom, ki zahtevajo več.

Toda pisanje na dolgo in široko o ustaših in četnikih bi spet kazalo na to, da komunistični voditelji skušajo prestrašiti svoje nekdanje partizanske soborce, ki nastopajo v prid liberalizaciji, češ le glejte, kaj je vse v emigraciji in kaj se bo zgodilo, če popustimo in se ti ljudje vrnejo. Če je tako, bi seveda razpravljanje o zmernih skupinah lahko dalo liberalnejšim komunistom večjo korajžo.

KOMUNISTIČNO FARIZEJSTVO

Naj si bo temu že kakorkoli, mene danes zanima članek v BOREI od 29. aprila 1968 o Stanstedski deklaraciji. Zanima me že zato, ker ta članek omenja moje ime kot člana nekakšne vlade. Čeprav moram takoj reči, da nisem član nikakršne vlade, je vendar res, da sem bil 1.1963 povabljen na sestanek nekaterih Srbov, Hrvatov in Slovencev in da na sestanek nisem šel le zato, ker niso bili povabljeni tudi bosanski muslimani, ki so bili pripravljene priti. Kljub odsotnosti se v načelu z rezultati sestanka skladam, dasi se mi nekateri posamezni sklepi zdijo prepodrobni in nepotrebni.

Načrt predloga demokratske alternative v uvodu poudarja, da imajo jugoslovanski narodi pravico vsak na svojo samostojno in neodvisno državo, torej na samoodločbo, nato pa navaja, kako si podpisniki zamišljajo ureditev bodoče Jugoslavije kot Zveze štirih suverenih narodov, Srbov, Hrvatov, Slovencev in Makedoncev, ki naj bi bila sestavljena iz petih enakopravnih držav: Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije in Bosne in Hercegovine. BORBA prvi del o svobodni odločitvi izpušča in s tem ustvarja vtis, da bi podpisniki želeli svojo rešitev vsiliti Jugoslovanom, medtem ko gre v resnici za predlog.

Toda to BOREI še ni dovolj, ker se verjetno boji, da bi doma mnogi imeli tako rešitev za sprejemljivo in realistično. Zato se najprej loti osebno Vane Ivanovića, ki je dal zamisel za sestanek. Po stari udbaški navadi ga proglašajo za sodelavca "angleške obveščevalne službe" in njen "pункt". Nato očitajoče piše, da je Ivanovič poročen z "Angležinjo iz visokih krogov" in je "angleški državlján". Dejal bi, da v politiki nikogar prav nič ne briga s kom je kdo poročen, ker je to, če je le kaj, vsakogar zasebna zadeva. Najmanj se morejo nad tujimi ženami pritoževati internacionalistični komunisti - saj so menda naši komunisti še internacionalisti - še posebno pa ne, ker je bil Tito sam nekdanj poročen z Rusinjo, ne da bi se zaradi tega imel za diskvalificiranega. Drugo v Ivanovićevev primeru ni res - Ivanovič ni britanski državlján, ker je toliko idealist, da je mislil, da se mora ubijati z begunskim potnim dokumentom, da ne bi omajal svoje jugoslovanske pripadnosti. Pa tudi če bi bil "angleški" državlján, kaj potem? Jaz sem bri

tanski državljani, a me tega ni ne sram ne žal. Ako si komunistični voditelji domišljajo, da bodo svoje nasprotnike poganjali po svetu, pa si bodo ti omejevali gibljivost s tem, da ne bodo sprejeli državljanstva demokratske države, v kateri so gostje, se motijo. Mnogi med njimi si niso niti najmanj pomišljali vzeti potni list od tujega totalitarca Stalina.

KOMUNISTI IN USTAŠI - ROKO V ROKI PROTI STANSTEDU

Po takih osebnih namigih pride BORBA do glavnega udarca. Ker je stanstedski predlog zadosti pameten, da se kot predlog za razpravo nikomur ne more zdeti napačen, je treba udeležencem natvesti kaj neresnega. Zato BORBA črpa iz argentinskih ustaških virov neslanosti o ustanovitvi "vlade tretje jugoslovanske republike". Za predsednika republike naj bi bil izvoljen Vane Ivanović, predsednik vlade Božidar Vlajić s podpredsednikom Dr. Miho Krekom itd. vse do mene in Adila Zulfikarpašića kot "dopunama". Kot izjave te vlade BORBA pod narekovaji navaja citate iz argentinskega ustaškega tiska. Tako so se v odporu proti resnemu razpravljanju znašli v objemu komunisti in ustaši. Za vsa ko ceno je treba prepričati mirno razpravljane zmernih ljudi o realističnem reševanju problemov, h katerim so komunistični in ustaški "ukrepi" tako krepko prispevali.

Narodnostno vprašanje v Jugoslaviji je vse preveč pereče, da bi ga kdorkoli smel obravnavati na tak zaletel način. Komunistično "bratstvo-edinstvo" se je sprevrglo v divje sovraštvo vseh proti vsem, ker dvajset let ni bilo nikomur dovoljeno o teh stvareh pametno govoriti. Tri ali štiri leta po Stanstedu so sami prišli na dan s "konfederacijo", zvezo držav. Toda ta dobra ideja bo kaj malo zalegla, če ne bodo razčistili ozračja, če ne bodo dali narodom možnost, da sami izberejo voditelje, ki jim zaupajo, da se bodo nato med seboj dogovorili. Poleg preureditve v konfederacijo je namreč treba rešiti vprašanje pripadnikov vsakega naroda, ki ne žive v matični državi. Da bi to uspešno rešili, je treba svobode, ker le ta lahko pripelje do medsebojnega zaupanja. Slovenci pri tem nismo neposredno prizadeti, toda za nas je življenske važnosti, da v našem zaledju žive Srbi, Hrvati in muslimani med seboj v miru in strpnosti.

Žal ima BORBA prav, ko trdi, da celo v emigraciji stanstedski dogovor o osnutku predloga ni doživel dober spremem. Napadli so ga skoro vsi, ki niso bili povabljeni. Ker so kaj malo razpravljali o posameznih točkah predloga, ve liko več pa o tem, kdo je bil prisoten in kdo ne, se zdi, da je pri tem šlo po stari navadi bolj za osebe kot za stvari. Poudarek, ki ga BORBA daje tem medsebojnim napadom med emigranti, kaže, da bi bilo za domovino in za emigracijo koristno, če bi se tudi emigrantski politiki obrnili od medsebojne nevoščljivosti in sporov k bistvu stvari.

VIDMAR V MARIBORU

Mariborski VEČER je 13. junija poročal o predavanju predsednika slovenske akademije znanosti in umetnosti Josipa Vidmarja v domu družbenih organizacij v Mariboru o slovenskem nacionalnem vprašanju. Po poročilu tega časopi sa je Vidmar najprej ponovil splošno veljavne misli o narodnostnem vprašanju, rekoč, da je nacionalno idejo rodila francoska revolucija kot zavest novega razreda - meščanstva. Nekateri ideologi trde pretirano, je rekel Vidmar, da je kapitalizem naredil narobe. Narodi so obstajali pred kapitalizmom, ta družbeni red je le, zavoljo svojih specifičnih interesov in pogojev, poudarjal nacionalno idejo. Nato je Vidmar dejal, da je ideja slovenskega nacionalizma stara okrog 150 let in da je njen prvi zavestni dokument po vsej verjetnosti deklaracija dunajskih študentov o zedinje ni Sloveniji v okviru Avstrije v revolucionarnem letu 1848. Ideja o Sloveniji v skupnosti jugoslovanskih narodov pa se je uveljavila pred prvo vojno in pripeljala do današnje Jugoslavije.

Vidmar je vmes pojasnil svoj pogled na izraz "nacionalizem", ki se mu ne zdi negativen, ampak mu pomeni na rodno čustvo. Slovenski nacionalizem ni agresiven, ki bi hotel kaj prizadejati drugim, in prav v tem je moralna moč našega nacionalizma. Današnji položaj je Vidmar definiral takole: Poudarjamo samostojno Slovenijo v okviru Jugoslavije z vsemi atributi samostojne države, ki se svobodno odloči prenesti potrebne pristojnosti zvezni državi. Ta ideal pa še ni ostvarjen. Tega nam ne preprečujejo posamezniki, ampak nekatere državne institucije, ki še niso preurejene v duhu nove zveze jugoslovanskih narodov. Kaj pa želimo s to in tako samostojno Slovenijo v okviru Jugoslavije doseči? Vidmar si odgovarja: Želimo, da bi "cvetele obrti in kultura", kot beremo v zgodovinskih knjigah, torej da bi cveteli poleg gospodarstva tudi znanost in kultura, zakaj socializma ni brez visoke kulture, pa tudi nasprot no. Prvi pogoj našega nacionalnega obstoja in socializma je doseči sožitje socializma s kulturo, to pomeni živeti globljo zavest o sožitju ljudi, zlahtnejše čutiti preteklost, sodobnost in prihodnost in jim biti odgovoren.

Potem je Vidmar govoril o antagonizmu Ljubljana-Maribor. To škodi enemu in drugemu. Ti spopadi so "afere vsega naroda". Po Vidmarjevem ima vsak narod svoje središče s svojimi zahtevami, Maribor pa ima na križišču intesnih sfer Gradca in Zagreba tudi svoje naloge. Kulturni program vseh Slovencev, je sklenil svoj govor Josip Vidmar, lahko uresničimo samo vsi skupaj.

SKRBI ZARADI ČEHOV

TITO BI RAD POSTAL NOBELOV NAGRAJENEC KOT BOREC ZA MIR

V Rimu imajo Porto Portense, ki je nekakšen stalen velesejem, kjer dobiš včasih za majhen denar kar dobro blago vsake vrste. Toda brez pogajanja za ceno ne gre; včasih ponudiš polovico, kar zahteva, pa dobiš. Vse kupčevanje se dogaja v nepopisni gneči in v takšni sem pred kratkim nenadoma srečal znanca iz domovine; povedal je, da Porta slovi med Slovenci in da srečanje davnih znanec na tem kraju pravzaprav ni nič nenavadnega. Seveda sva se zmenila za sestanek na bolj mirnem kraju, kjer se je pričel nekakšen intervju. Namenoma pa nisem hotel postavljati vprašanj, da ne bi navajal ali izzival znanca, da pripoveduje po dirigirani želji. Brez mojih vprašanj je govoril, medtem pa sem vestno beležil brez prekinjenja. In tole je povedal:

'Tito bi rad postal Nobelov nagrajenec kot borec za mir. To sklepamo iz vesti v časopisih, ki tu in tam nenavadno poudarjajo njegovo žrtvovanje, kako se trudi, potuje in piše za mir. Izšla je lani tudi knjiga "Tito - borec za mir" in še druge podobne. Imenovano knjigo so tiskali v 15 jezikih ter jo razposlali. Vrgli so za to propagando gotovo milijardo dinarjev.

Ta (... trije priimki, ki mi ne gredo iz peresa...) ima toliko zločinov na vesti, da bi bilo prav, če bi zunaj napravili korake in na ustreznih mestih opozorili, da bi bila to profanacija te častne ustanove.

Opozorim samo na naslednje:

1. Tito je vedel, da bodo pomorili v Kočevju in na Teharju tistih petnajst tisoč domobrancev, med njimi sedemnajstletne fante, že po sklepu premirja. Ko je imel 24. maja 1945 na terasi univerze na Kongresnem trgu v Ljubljani svoj prvi govor v Sloveniji, je med drugim rekel: "... vračajo nam domobrance - a ne bodo več dolgo gledali teh lepih naših planin".

2. Gotovo je vedel za nameravani pokolj ustašev, ki so jih pomorili 25 do 30.000, tudi že po sklepu premirja.

3. Moral je tudi vedeti za pokolje nemških vojakov - ujetnikov, ki gredo menda tudi v tisoče, kar se je zgodilo tudi že po sklepu premirja.

Sami čutijo, kako grozni zločini so to, ker se silno boje, da bi kdo tudi ustno kaj omenil o teh moritvah, kaj šele, da bi kaj pisal o tem. Le toliko sem nekoč bral pripombo, ki morda na to meri, da so jih vse pred ustrelitvijo sodno obsodili. V Katinu so Rusi pobili 12.000 poljskih oficirjev. Torej Rusi, oficirje poljskega naroda, po nalogu Stalina in Beriže, šefa NKVD. Če računamo, da je Poljakov okoli trideset milijonov, bi to zneslo 0,04%.

Pri nas je na en in pol milijona Slovencev bilo mortaliziranih 15.000 domobrancev, to je 1% prebivalstva.

Omeniti moram še, da so vsi naši časopisi pisali takoj prvi dan po porazu Egipčanov odločno objektivno in

obsojali hujskanje Naserja in njegovo agresivnost. Šele drugi in tretji dan so na Titov ukaz začeli pisati in se lagati v prilog Naserja.

V enem Titovih govorov je stalo:

"Socialistična Jugoslavija in ZKJ sta prispevali in še prispevata velike napore na mednarodnem torišču za ohranitev miru v svetu z dosledno uporabo aktivne in miroljubne politike neuvrščanja."

V resnici diktira pri nas vse samo svojati, ki se zbira okrog Tita. Tisto neuvrščanje (izven blokov) je samo hujskanje proti Ameriki.

Po dogodkih na Češkoslovaškem so postali pri nas silno živčni. UDBA in druga sodrga se vsa trese, če se količkaj omenja o tem, vendar se je nekaj resničnih vesti le utihotapilo v dnevnike (tudi med časnikarji so uporabili), ki so realne. V glavnem smo o pravem stanju na Češkem obveščeni iz nemških časopisov.

Če bi se med ljudmi širilo navodilo, naj zbirajo podatke o Udbovcih in njihovih zločinih in podobno, bi med le-temi nastala silna panika in umikali bi se v SSSR. Tako nekako je pričelo na Češkem in njihova V.S. je zdaj po večini na Ruskem in v grobovih.

Pri nas je nezadovoljstvo pa tudi sovraštvo do režima ne samo pri delavcih, kmetih in inteligenci, ampak tudi že v vojski.'

Znanec bi še pripovedoval, pa se mu je mudilo nazaj. Ko je odhajal otovorjen z robo, ki jo je nakupil z razvodenelo valuto, so se mi zasmilili vsi ubogi reveži, ki so ostali doma. Ponovno pa sem bil potrjen v prepričanju, da vsi ti, kljub vsem prestanim težavam, ostajajo prežeti z upanjem in trdno vero, da se bodo domovini vremena zjasnila. Zdaj vidijo to realnost že bližje, ko se lahko ozirajo na Češkoslovaško. Ni prav, da se tako vtapljamo v svoje urejene razmere, da pri tem pozabljammo na dolžnosti do domovine in do ubogih sorojakov doma; najmanj, kar moremo storiti je, da oživljamo zanimanje in stremljenje po vrnitvi svobode in človeških pravic, ki so jim tam doma odvzete.

BORUT GORENC

ARETACIJA V RIMU

Policija v Rimu je 2. maja aretirala jugoslovanskega državljana, po rodu Hrvata, inž. Darija Živkovića. Lastnik penziona, v katerem je stanoval, je opazil, da ima pri sebi orožje ter je zaradi varnosti obvestil policijo. Pri njem so našli veliko pištolo. Ker ni imel orožnega lista, so ga zaprli. Imenovani je prispel iz Jugoslavije nekaj dni pred tem dogodkom.

Zamejski Slovenci

NOVA ZMAGA SLOVENSKE SKUPNOSTI

OD NAŠEGA TRŽAŠKEGA DOPISNIKA

Komaj teden dni po končanih političnih volitvah so se volivci Furlanije-Julijске krajine znova podali na volišče, da si izvolijo novi deželni svet. Kot znano, je bila avtonomna dežela Furlanija-Julijska krajina ustanovljena šele pred štiri-mi leti, čeprav jo je predvidevala že italijanska ustava iz leta 1947. Slovenska skupnost se je udeležila obeh volitev. Na parlamentarnih, ki so bile 19. maja, je Slovenska skupnost nastopila samo za poslansko zbornico, kajti volilni zakon predvideva, da morajo za senatne volitve kandidati nastopiti v najmanj treh okrožjih. Trst ima dve okrožji, Gorica pa enega. Toda goriška SDZ se je v zadnjem trenutku odločila, da odpove sodelovanje s Slovensko skupnostjo in podpre italijansko Krščansko demokracijo, čeprav ji ta stranka ni dala v preteklosti nobene konkretne pomoči pri reševanju narodnostnih vprašanj. Na parlamentarnih volitvah je torej Slovenska skupnost nastopila samo v Trstu in zbrala 6.141 glasov, medtem ko jih je leta 1963 zbrala 5.670 - torej prirastek 441 glasov. V primerjavi z drugimi upravnimi volitvami je bilo torej oddanih nekaj manj glasov, vendar pa je to bilo pričakovati, ker so volivci vedeli od samega začetka, da s svojimi glasovi ne bodo prodrli, saj je za izvolitev poslanca potrebnih nad triin-trideset tisoč glasov.

Za deželne volitve pa se je Slovenska skupnost predstavila kot koalicijska lista skupno s Slovensko levico, to je s socialisti, ki so spoznali, da je vključevanje v italijanske stranke smrtonosno, in z goriško Slovensko demokratsko zvezo. Kot nosilec liste je kandidiral Dr. Drago Štoka, katerega je izbral z veliko večino občni zbor Slovenske skupnosti. Dne 13. maja je Svet Slovenske skupnosti, v katerem so zastopane vse skupine od Katoliške skupnosti, SDZ, krščanskih socialistov do Neodvisnih, glasoval o predlogu, ki priporoča volivcem, naj oddajo preferenčni glas nosilcu liste. Predlog je bil sprejet, proti ni glasoval nihče, vzdržala pa sta se dva člana. Kljub temu tržaška SDZ ni držala dane besede in je pričela propagirati, naj volivci oddajo preferenčni glas dr. Sfiligoju iz Gorice. S Slovensko levico je prišlo do sporazuma, da bodo lahko svobodno propagirali za svoje kandidate na skupni listi, z Gorico pa, da se Slovenska skupnost ne bo vmešavala v propagiranje kandidatov Tržačanov v Gorici in goriška SDZ svojih v Trstu.

Volilni uspeh Slovenske skupnosti v Trstu je bil za 805 glasov večji kot leta 1964 (to pot 7.813 glasov). Največji porast je bil v samem mestu, kjer je Slov. skupnost dobila 778 glasov več kot pred štirimi leti. V manjših slovenskih občinah pa je Skupnost takole uspela:

Nabrežina : 841 (+22 v primerjavi z letom 1964)	
Zgonik : 232 (+8)	Repentabor : 144 (isto)
Dolina : 746 (+36)	Milje : 85 (+14)

Največje število preferenčnih glasov je v Trstu zbral dr. Drago Štoka, in sicer 2.909, drugi je bil prof. Ubald Vrabc (Slovenska levica) 773, dočim je Dr. Sfiligoj kljub propagiranju tržaške SDZ zbral samo 270 glasov.

Na Goriškem je Slovenska skupnost nekoliko nazadovala in izgubila 26 glasov v primerjavi z letom 1964, čeprav je v sami Gorici napredovala od 1897 na 1992 glasov. Vseh prejetih glasov na Goriškem je bilo 3025, od katerih je Dr Sfiligoju pripadlo 1533 preferenčnih glasov, prof. Černicu 1235 glasov in Dr D.Štoki 334 preferenčnih glasov.

Vsega skupaj je torej Slovenska skupnost zbrala 10.838 glasov, to je 779 glasov več kot na prejšnjih volitvah. S tem si je tudi zagotovila izvolitev svetovalca ki bo Dr Drago Štoka, ki je prejel največ preferenčnih glasov.

DR. SFILIGOJEVA IZJAVA

Po volitvah se je Dr A. Sfiligoj iz Gorice zahvalil volivcem na Goriškem za 1533 preferenčnih glasov, ki jih je prejel v goriški pokrajini. "To je več kot polovica vseh glasov liste."

"S tem je po dogovoru s tržaško Slovensko skupnostjo zajamčeno zastopstvo tudi goriških Slovencev v deželnem svetu, in sicer potem ko dovrši svoj del mandatne dobe tržaški svetovalec."

Druga plat medalje

Tržaški dopisnik Klica Triglava g. Saša R u d o l f je v zvezi s poročilom Klicovega političnega sodelavca o tržaški predvolilni situaciji (gl. KT 348) poslal uredniku daljše pismo, v katerem vrača omenjeno poročilo in pooblašča urednika da po lastni presoji iz njega objavi navedbe, ki naj bi tako tržaški predvolilni položaj prikazale v pravilnejši luči:

'Najprej želim popraviti formalne napake, ki jih članek vsebuje, nato pa se dotakniti političnega ocenjevanja, ki se mi zdi - čeprav se zavedam, da ne morem biti objektivni - daleč od resnice.

Vložitev liste za senatne volitve: Zakon določa, da si mora vsak kandidat zagotoviti povezavo še z dvema drugima kandidatom v dveh drugih okrožjih. Listo je torej treba predložiti v treh in ne v štirih okrožjih. Ker ima Trst dve volilni okrožji, Gorica pa enega, bi zato bilo dovolj, da bi Goričani pristali na skupno platformo kot pri deželnih volitvah in bi se nam avtomatično odprla vrata za volilno kampanjo po vseh krajih, kjer v Italiji prebivajo Slovenci. To so seveda preprečili demokrati, ki bi s slovenskim nastopom izgubili mnogo glasov in si ne bi zagotovili izvolitve goriškega senatorja. Kaj so Goričani dobili v zadnjih petih letih, ko so odločilno pripomogli k izvolitvi senatorja Vallaurija? Nič. Vallauri jih ni hotel niti sprejeti. Torej smo rotili Goričane, naj se ob teh volitvah ne dajo izigrati in naj nastopijo skupno s Tržačani. Tudi goriška mladina in večina ljudi po terenu je bila za skupni nastop. Toda vodstvo goriške SDZ je sklenilo, da znova darujejo svoje glasove italijanski KD. Potem smo jih rotili, naj dobe vsaj pismo zagotovilo od kandidata, da bo uredil in predložil

zakonske osnutke za zaščito manjšine, toda tega jim kandidat ni hotel dati. In še ena izredno važna okoliščina nas je vodila, da smo zastopali gornje stališče. Volilni zakon predvideva, da mora kandidatno listo predložiti od 400 do 800 podpisnikov. Tež kajpak ni moč dobiti v Benečiji, Režiji in Kanalski dolini. Toda tamkajšnji ljudje bi mnogo lažje glasovali za Slovensko skupnost, saj je glasovanje tajno. V tem primeru, ko bi bila volilna kampanja skupno za parlamentarne in deželne volitve, bi se zgolj s goriškimi predlagatelji liste lahko pojavili tudi v Beneški Sloveniji. To priložnost smo izgubili.

Izmišljotine glede dr Škerka spominjajo na gledanje tistih ekstremističnih begunskih politikov, ki vedno sodijo, da je vsako delovanje pod marelo ljubljanskih partijcev. Povezovati Škerka s Kavčičem je neumnost. Gladko morem tudi zanikati, da se Katoliška skupnost ni pomladila zato, da bi se še bolj povezala s KD, pač pa zato, ker je minil čas, ko se je stara generacija brezpogojno vdinjala italijanski KD.

Zanimivo je tudi, da je po končanih volitvah dr. Agnelettova skupina v SDZ izstopila iz Slovenske skupnosti. Dejansko gre samo za izstop dr. Rudolfa Marca in inž. Borisa Sancina, ker dr. Agneletto ni bil član Skupnosti. Ostali člani SDZ so seveda ostali včlanjeni v Slovenski skupnosti.

KRONIKA

V začetku junija je na povabilo zagrebske Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti obiskal Jugoslavijo kardinal Tisserant, član 9 akademij in častni doktor 13 univerz. Sprejet je bil tudi v ljubljanski Akademiji in beograjski. Obiskal je Tita na Brionih in patriarha g. Germana. ● Pred stalnim odhodom v Rim je kardinal Šeper obiskal z dvema škofoma tudi srbskega patriarha g. Germana v Sremskih Karlovcih. ● M. Djilas je v Ionu, Observerju zavrnil, da so ga beograjski študentje izžvižgali.

'KOROTAN' brez koroških študentov

Vsak zaveden Slovenec s strahom zre na nemogoče vzdušje v dunajskem slovenskem študentskem domu Korotan, ki ga je z veliko požrtvovalnostjo in močno optimistično voljo zgradil pater Ivan Tomažič s pomočjo Mohorjeve družbe v Celovcu in s pomočjo mnogih Slovencev in Avstrijcev. Žal pa občevanje s kamnom še ni občevanje z ljudmi - in prav patrov odnos do ljudi gotovo ni urejen. Ključ Triglava je že leta 1966 v več člankih poročal o nesporazumih med študenti in patrom Tomažičem, vendar tedanje poročanje ni rodilo kakega vidnega koristnega rezultata.

Nasprotno: patrov nesporazum s študenti, ki je tlel že vrsto let, je po prvem pretresu nevzdržnega stanja v Korotanu še narasel. Izgleda pa, da je vsak sporazum s patrom Tomažičem nemogoč. On namreč ne razume, da so tudi slovenski študentje ljudje, ki imajo svoje pravice in zahteve. Pater Tomažič se ob vsakem "pogovoru" s študenti sklicuje zgolj na svoje zasluge glede doma, ki so gotovo velike, po drugi strani pa študentom, da bi likvidiral njihove zahteve po demokratičnejšem vzdušju v domu, očita črno nehvaležnost. Zdi se mi, da zasluge niti patru Tomažiču niti Mohorjevi družbi v Celovcu ne dajejo pravice, da bi s slovenskimi študenti na Dunaju pometala kot s smetmi. Pater Tomažič, ki nastopa v imenu Mohorjeve družbe, vedno samo diktira in ukazuje; on študentom nikoli ne prisluhne, nikoli ne verjame, da bi morda imeli kak pozitiven predlog. Pri vsem tem pa bi gotovo bilo važno, da bi prišlo do urejenega odnosa med upravo doma in študenti; tudi študentom bi morali dati možnost besede in določeno pravico do souprave doma. To je študentski dom, to je študentski svet in študent ima popolno pravico, da v svojem svetu soodloča o zadevah, ki se ga bistveno dotikajo.

Pater Tomažič je razvil v domu ozek, neverjetno konservativen red, ki mučno vpliva na celotno življenje slovenskih koroških študentov na Dunaju, a sega še dalje in razjeda celotno rast slovenskega življa na Koroškem.

Problem pa je še globlji, na eni strani je družben, na drugi strani je psihoanalitičen. Družben je problem zato, ker se ob razmerah v domu srečavamo z neko preživelo mentaliteto, z mentaliteto manipuliranja z ljudmi. To je mentaliteta totalitarizma, komunizma in fašizma, a tudi določenih katoliških reakcionarnih institucij. Ena takih institucij, ki ne spadajo po načinu svojega dela v današnji čas, je koroška Mohorjeva družba. Njeno delo jasno zrcali nesodobno ozračje katolicizma na Koroškem. V osebi patra Tomažiča ima Mohorjeva družba osebo, ki bo po lastnih besedah "strla neposlušne ljudi". Tu je daleč do kake tolerance, dialoga, trezne izmenjave mnenj. Katoliški duhovnik Tomažič - in to moram povedati prav pred javnostjo - zmerja študente, jim grozi, jih boksa in brca iz doma. Primerov takega manipuliranja z neposlušnimi študenti je več. Tako je vrgel iz doma Karla Smolleta, pesnika zbirke "Ujeti krik" (psevdonim Miško Maček). Tega zavednega katoličana je boksal na cesto, imenoval vagabunda, ga prijel za jopič in ga suval k izhodu, nato pa je alarmiral policijo, ki pa ni posegla v zadevo. Tak način postopanja z ljudmi ni več mogoč niti s hlapci, kaj šele z intelektualci, a dobro govori o kantorskih metodah patra Tomažiča. Lahko bi še navajal.

KATOLIŠKI ŠTUDENTI IZ DOMOVINE SE TUDI PRITOŽUJEJO

Klub slovenskih študentov, ki zastopa študente na Dunaju, je poprosil patra, naj se zaradi sličnih dogodkov s študenti vendar pogovori, vendar se ni dalo nič storiti. Ker je pater odklonil vsak pogovor s študenti, so ti poslali telegram predsedniku Mohorjeve družbe in predsednikoma obeh osrednjih slovenskih političnih organizacij na Koroškem, naj se pozanimajo za dogodke na Dunaju. Upravnik pa je v odgovor na to odpovedal sobo Klubu, predsedniku Kluba slovenskih študentov in vrsti drugih študentov. Študentje so 11. maja demonstrirali pred domom in zasuli cesto s protestnimi letaki.

Položaj v domu je postal nevzdržen in kritičen. Od 64 slovenskih študentov na Dunaju jih je v domu ostalo samo še 16, a tudi ti ga nameravajo zapustiti.

Rekel sem, da je zadeva tudi psihoanalitična. Zakaj zdi se, da oseba patra Tomažiča ni primerna za delo s študenti in sploh ljudmi. Od vseh strani se množijo pritožbe. Pritožujejo se katoliški slovenski študentje iz domovine, ki jih je pater na Dunaju materialno izkoriščal, namesto da bi jim nudil primerna olajšanja, tako da se je neki študent-medicinec iz Maribora šel pritožiti celo na dunajsko nadškofijo, ker mu katoliški duhovnik Tomažič ni izplačal zasluženega plačila; pritožujejo se slovenski rojaki na Dunaju, katere je skušal pater Tomažič ujeti v ozko, od nje ga diktirano katoliško društvo, medtem ko mu je pisec teh vrstic skušal - žal zaman - dopovedati, da mora biti društvo nadstrankarsko, da bodo mogli v njem dihati vsi rojaki - ne glede na politično barvo in veroizpoved.

Isto bi moralo veljati za slovenske koroške študente, katere zastopa in ščiti njihov klub, ki ni političen, temveč

nadstrankarski. To pa ni všeč patru Tomažiču in Mohorjevi družbi, ki bi rada nekako klerikalno Koroško, kjer ne bi bilo prostora za drugačnost.

Ob primerih v Korotanu so v nevarnosti osnovne človeške pravice: pravica svobodnega združevanja, zastopanje svobodne misli in lastne samostojne poti. Večina koroških študentov je katoliška. Vendar ti tega katolištva ne identificirajo s politično barvo, kar dela klerikalizem Mohorjeve družbe. Seveda ni nikjer rečeno, da so študentje svetniki. Tudi ti se lahko motijo, tudi ti nimajo v vsem prav. Vendar je diktatura patra Tomažiča nekaj še bolj klavernega. Pater, ki ne razume psihologije intelektualca, saj ni nikoli študiral, postopa s študenti, kot da bi bili ti tepci, zločinci ali pa duševno bolni. Tu mora biti nekaj narobe.

Prav slovenski koroški študentje so veliko upanje za bodočnost Koroške. Nastopati proti njim pomeni nastopati proti celotnemu slovenskemu narodu! Ni nam vseeno, kaj se dogaja z našo inteligenco, ki je vseslovensko pomembna. Ni nam vseeno, kdo upravlja s to našo inteligenco, ki je zrela, da si upravlja sama!

Mohorjeva družba je navajena stereotipno in domačijsko postopati s slovenskimi kmečkimi ljudmi na Koroškem. Ni čudno, da mladina raje prebira nemške knjige in mesečnike, kot njihove sterilne publikacije. Mohorjeva družba pa ne more računati, da bo slovenska mlada inteligenca poslušno sprejela njeno nesodobno dirigiranje. V Korotanu se mora nekaj spremeniti. Drugače bomo izgubili vrsto mladih akademikov in reakcionarni slovenski klerikalizem, ki ne pozna drugačnosti, bo zaigral na strune drugemu slovenskemu totalitarcu: komunizmu!

Kako se stopnjuje napetost med Mohorjevo družbo in koroškimi študenti, nam dokazujejo demonstracije, ki so jih zadnji priredili skupaj z dijaki slovenske gimnazije pred Mohorjevo družbo 23. maja. Trosili so tudi letake po Koroški. Čeprav je Mohorjeva družba na dan demonstracij poslala na Dunaj telegram, kjer se je v skupnem interesu pripravljeni pogovarjati, če študentje ustavijo demonstracijo, pa dokazuje oster članek "Skupna pot z Mohorjevo", ki je 30. maja izšel v uvodniku "Našega tednika", da v ničemer ni spremenila svojega stereotipnega stališča. Medtem ko zahteva reformacijo koroške dijaške zveze (ker je potegnila s študenti) in iznajde kot krivca za vse "nevidne sile", ki skušajo vnašati razkol v katoliške vrste, ne pozabi poudariti svoje stoletne zasluge za slovenstvo na Koroškem, in seveda nekritično stopi na stran patra Tomažiča, ki mu obljubi svojo nadaljno "moralno podporo".

Boj koroških študentov za večjo demokratičnost bo morda zaradi dogmatičnosti patra Tomažiča in Mohorjeve družbe trajal še dolgo. Žal meče neprijetno senco o slovenskih razmerah tudi v nemško javnost, kar nam je v veliko škodo. Tako Mohorjeva družba deluje tudi proti existenci Slovencev na Koroškem, saj hote ali nehote ustvarja plodna tla obupu, nezainteresiranosti in raznarodovanju. Zdi se mi, da je naša dolžnost, da opozorimo na nemogoče stanje in podpremo slovenske koroške študente v njihovem težkem boju.

NORA DRUŽBA

Pismo iz domovine, datirano 19. junija 1968.:

"V Jugoslaviji sedaj doživljamo zelo burne dogodke. Delavskim štrajkom sledijo še študentske demonstracije, Titov tolažilni govor in partijski sestanki ter protestna zborovanja po tovarnah. Lahko se reče, da je ta režim sprt z vsemi, to je delavci, inteligenco in študenti. Celo člani partije mu že obračajo hrbet. Gospodarstvo je na tleh, tovarne imajo velike zaloge izdelkov, ki jih ne morejo nikjer plasirati, delavci ostajajo brez plač, blagajne republiških ustanov so prazne, profesorji in zdravniki prekinjajo delo in se podajo na ulice, kjer protestirajo in zahtevajo izplačilo zasluženih plač. Oblasti ščuvajo delavce proti inteligenci, češ da je ona vsega tega kriva, ne pa oni, ki zapravljajo denar po svetu, se bogatijo na račun družbe in vzdržujejo cele hareme metres. Zato ni čudno, da so pri študentskih demonstracijah v Beogradu vzklikali "dol rdeča buržuazija, živel kralj".

Pred seboj imam študentsko glasilo TRIBUNA. V njej je objavljen "čudovit" uvodnik pod naslovom "Družba, ki se razkraja". S tem so mišljene vse naše organizacije od partije do sindikatov, ki itak ničesar več ne pomenijo. Navajam nekaj citatov iz tega uvodnika: 'Družba, v kateri je poleg velike revščine veliko bogastvo, je krivična družba; družba, ki razpravlja, kako se bo delil in ne, kako se bo ustvaril dohodek, je perverzna družba; družba, ki protežira tiste, ki slabo gospodarijo, zapostavlja pa tiste, ki vidijo pred seboj dva koraka namesto enega, je nora družba.'

Pri demonstracijah v Beogradu je bilo ubitih 7 študentov, te so skrivaj pokopali in jih imajo danes za pogrešane.

Gospodarstvu je napravil zakon o poravnavi terjatev in obveznosti potom kliringa, ki je bil sprejet po hitrem postopku, ogromno škodo. So podjetja, ki so zaradi tega izgubila za več sto milijonov terjatev in jih morajo odpisati na račun dobička. Tudi pri tem trpi Slovenija ogromno škodo v korist drugih republik, ker so naša podjetja še kolikor toliko v redu plačevala svoje obveznosti, v drugih republikah pa je bilo nasprotno in so njihova podjetja prenesla v kliring velike pasivne zneske, ki bodo sedaj pokriti v veliki meri iz aktivnega kliringa naših podjetij. Zato pa bodo naši delavci ostali brez plač, ali pa dobivali minimalne plače, ki so jih sedaj povečali na 30.000 starih dinarjev."

POGOVOR V NARODNEM SVETU

Od našega sodelavca

Da je razvoj z Visokošolskim domom Korotan na Dunaju privedel le predaleč in da je nekaj potrebno ukreniti, so končno spoznali tudi v Celovcu - poldrugo leto prepozno. 11. junija so na seji Narodnega sveta koroških Slovencev razpravljali o tem vprašanju in poslušali predstavnika visokošolcev Matevža Grila, ki je član sveta. Ta je predvsem kritiziral že v junijski številki Klica Triglava omenjeni uvodnik iz NAŠEGA TEDNIKA, v katerem se je list sodaliliziral s č. patrom Tomažičem, upravnikom doma. Po debati je g. Gril predložil: "Objaviti je treba v Našem tedniku sledeče: Članek 'Skupna pot z Mohorjevo' je napisal predsednik Narodnega sveta dr. Inzko. Ker se odborniki od uvodnika distancirajo, predstavlja članek izključno le predsednikovo osebno mnenje." Narodni svet je ta predlog sprejel - proti je glasoval dr. Inzko.

Naslednji predlog je potem stavil predsednik g. dr. Inzko: "V skupnem interesu predlagam sejo odborov Narodnega sveta in Mohorjeve družbe z visokošolci, da skupno rešimo vprašanje 'Korotana'." Ta predlog so odborniki soglasno sprejeli, vendar pa je g. Gril pripomnil da glasujejo zanj le ob upoštevanju svojega predloga.

Pod odborovim podpisom je gornje naznanilo potem 13. junija objavil celovški NAŠ TEDNIK.

Še pred to sejo je odbor Kluba slovenskih študentov in Visokošolske veje Koroške dijaške zveze na Dunaju objavil nadaljnja tiskovna poročila. Tako ugotavlja ob omenjenem uvodniku v Našem tedniku, da dr. Inzka očitveno ne moti, ko je s svojim enostranskim stališčem odbil okoli 65 slovenskih študentov, ki trenutno študirajo na dunajskih visokih šolah. "Javnost je postala za en prizor bogatejša: z omenjenim uvodnikom se postavi narodni voditelj Inzko proti svoji lastni mladi generaciji."

V drugem poročilu, naslovljenem odprtem pismu na slovenske starše v prvi vrsti, oba odbora ugotavljata, da prihaja večina klubskih članov s Slovenske gimnazije in je bila vzgojena v Mohorjevih dijaških domovih. 'Vprašujemo, ali so že bili vzgojeni kot zločinci in razuzdanci, (kakor da naj bi jih očrnil p. Tomažič)? Kakšni šele so bili potemtaka njihovi profesorji na gimnaziji in vzgojitelji v Mohorjevih domovih? In vendar vsi vedo, da so slovenski profesorji in vzgojitelji v Celovcu poštenjaki', zaključuje tiskovno poročilo.

OBACE . . .

Toda študentje gredo naprej in se ne zanašajo na sklep Narodnega sveta glede skupnega sestanka. Za 200 letnico rojstva koroškega prebuditelja Andreja Šuštarja-

-Drabosnjaka, so začeli izdajati posrečeno kopia OBACE, satiričnega lista, ki naj kot obad pika, kjer je kaj narobe. "Ker, kot se je že izkazalo, samo obljubljat' je premalo. Slediti mora tudi fakt, le tak' je dan spet nov kontakt. Zato je treba, da se drega in da se včasih vmes posega. . ."

List sicer vsebuje nekaj resnih člankov, kjer gre omeniti Kulnikovo Odprto pismo upravniku Korotana p. Ivanu Tomažiču. Kot znano je bil Miško Kulnik tisti tajnik Kluba študentov, ki je po prvi krizi pred poldrugim letom kljub odporu mnogih študentov pred samo otvoritvijo doma, sklenil s p. Tomažičem kompromisni sporazum. Zaradi tega je tedaj prišlo do stagnacije v klubu, ker so Kulnikovi kritiki bili mnenja, da je ta šel predaleč in da je preveč dal na besede. Spričo tega je torej Kulnikovo pisanje in stališče danes tem močnejše, ako on piše odprto pismo patru in ne recimo famozni 'upornik' Bister. Končni Kulnikov zaključek je ta-le: "Slovenski študentje niso drugačni kot drugi avstrijski študentje, samo vaše (pa trovo) postopanje je drugačno kot v vseh drugih avstrijskih študentovskih domovih."

Objavljen je tudi nemško pisani članek Friedricha Klausbergerja, kjer ta odklanja patrovo trditev, da so ga slovenski študentje pregovorili.

Stari Janko Messner objavlja članek "Velika je naša družbena laž", kjer vprašuje, kdo je odgovoren za to, da ni foruma, ki bi prevzemal vlogo razsodnika med upravnikom in študenti. Članek, ki daje misliti. . .

'Pregled stikov med študenti in Mohorjevo' pokaže v drugi luči trditev, da je bila Mohorjeva pripravljena razgovarjati, če študentje odpovedo celovško demonstracijo.

Podroben pregled odmevov v tisku daje pojasnilo tudi na omembo v uvodniku KLICA TRIGLAVA (KT 349), da se naj študentje opravičijo patru, če so ga podrli na tla, kot se je pater Tomažič pritožil. Tole da se je pripetilo: "Slovenski študentje so (tisti večer) priredili v veži Korotana 'Sitzstreik' in so mirno sedeli na tleh. Prišel je p. Tomažič in hotel z vso silo zlesti čez nje. Ker je stopil na enega izmed študentov, je zgubil ravnotežje."

ZBORNİK

Že pred meseci je izšel ZBORNİK SVOBODNE SLOVENIJE z zelo zanimivo in pestro vsebino. Dobiti ga je v Slovenski pisarni, 62 Offley Road, London SW9. za ceno £1.12.6 Kakor hitro nam bo prostor dopuščal, bomo objavili knjižni prikaz.

KULTURA IN OMIKA

ENAKOPRAVNOST V POMURJU

Iz poročila o seji komisije za mejna vprašanja takozvanega slovenskega izvršnega sveta 18. junija je razvidno, da madžarska narodna manjšina v Pomurju uživa po polno enakopravnost s tamkajšnjim slovenskim prebivalstvom. Dvojezičnost narodnostno mešanega ozemlja občin Lendava in Murska Sobota zagotavlja poleg dosledne enakopravnosti obeh jezikov v vsem javnem in družbenem življenju tega območja še posebej organizacija dvojezičnega šolstva. Na tem ozemlju deluje šest centralnih in osem podružničnih dvojezičnih osnovnih šol s poukom v slovenskem in madžarskem jeziku. Za višjo izobrazbo, zlasti za šolanje proforskega kadra, je bila ustanovljena stolica za madžarski jezik pri Pedagoški Akademiji v Mariboru. Vsakoletni seminarji v Budimpešti, ki se organizirajo v okviru programa kulturne konvencije, pa omogočajo proforskemu kadru za madžarski jezik dodatno strokovno izpopolnjevanje. Zagotovljeno je tudi izpopolnjevanje znanja slovenščine za učitelje madžarske narodnosti.

Uporaba madžarskega jezika v uradih in sodiščih je s predpisi urejena in v praksi realizirana. Vsi uradi imajo predvidena sistematizirana mesta, za katera je obvezno znanje madžarskega jezika. Dvojezičnost pa ni priznana samo kot osebna pravica posameznikov, ampak za jema vsa področja javnega in družbenega življenja, kot so dvojezični napisi krajev, uradov, delovnih organizacij in drugo. Za kulturno-prosvetni razvoj in obveščanje manjšine v materinem jeziku izhaja madžarski tehnik NEPUJSAG. Lokalna radijska postaja v Murski Soboti ima za manjšino posebne oddaje v madžarsčini.

Nekaj koristi imajo od tega tudi Slovenci v Porabju na Ogrskem. Dobili so možnost pouka slovenščine v tamkajšnji šolah ter kulturnega življenja v lastnem kulturnem domu. Skoro vsakodnevni stiki med predstavniki lokalnih organov Slovenije in Porabja olajšujejo reševanje najrazličnejših vprašanj, ki so pomembna za slovensko manjšino, kot so opreme knjižnic s slovenskimi knjigami, sodelovanje šolskih strokovnjakov, predvideni so pa tudi seminarji za porabske učitelje pri nas in za učitelje naših dvojezičnih šol v Szombathelyju.

TUDI ONI HOČEJO ŠOLO: V nedeljo 26. maja so občani Mute priredili protestno zborovanje, na katerem so pooblastili posebno delegacijo, da posreduje občinski skupščini Radlje resolucijo z zahtevo po popolni osnovni šoli (osemletki) na Muti. Občani so pripravljene podpreti napore za ureditev šolstva tudi drugod v občini, toda najprej hočejo dobiti svojo lastno popolno šolo. Na zborovanju so nosili table z napisi "Kdor daje, ima tudi pra-

vico", "Ne maramo samostana - hočemo šolo", "Občani smo siti obljud" in podobno.

KNJIŽNI TRG: DELO priobča v podlistku roman ruskega pisatelja Aleksandra Solženjicina "Rakov oddelek". Roman je v ruščini izdala italijanska založba Mondadori, toda brez navedbe avtorja. Društvo sovjetskih pisateljev je zaradi tega romana obtožilo Solženjicina, da je "orožje protisovjetske propagande".

Jugoslovanski leksikografski zavod v Zagrebu je izdal predzadnji, sedmi zvezek Enciklopedije Jugoslavije. Studiji "Slovenci" in "Slovenija", ki ju je napisalo 40 strokovnjakov, obsegata več kot dve petini zvezka. Čeprav je znašala naklada 30.000 izvodov, je že v celoti razprodana naročnikom.

Kot drugi zvezek zbirke ARS SLOVENIAE založbe Mladinska knjiga v Ljubljani je izšlo "Gotsko kiparstvo" Emilijana Cevca. Kot prvi zvezek je izšlo "Baročno kiparstvo" Sergeja Višarja.

Sekcija za kulturo in množična občila pri občinski konferenci Socialistične zveze Maribor je na svoji seji 21. junija obsodila dejstvo, da ni 35 ljudskih knjižnic v mariborski občini dobilo letos niti dinarja za nakup knjig. Ugotovili so tudi, da se je komercializem v časopisih zelo razpasel in da se morajo tehni članki pogosto umakniti ti oglasom. Nekateri so se tudi pritožili, "da v šolah in delovnih organizacijah nihče ne ponuja družbenopolitične literature".

KULTURNI SPOMENIKI: V Ljubljani so maja in junija imeli spominsko razstavo arhitekta Jožeta Plečnika (1872-1957). Razstavo sta pripravili Zveza arhitektov Slovenije in Narodna galerija v Ljubljani.

Slovenski šolski muzej v Ljubljani praznuje letos 70-letnico ustanovitve. Razen njega sta v Jugoslaviji še dve takšni ustanovi: Pedagoški muzej v Beogradu (star 72 let) in Hrvaški šolski muzej v Zagrebu (star 66 let).

STIKI S TUJINO: Ljubljanski ZGBI (Zavod za glasbeno in baletno izobraževanje) in Koroški deželni konservatorij že nekaj let vzdržujeta tesne stike. ZGBI je aprila gostoval v Celovcu, konec maja pa so se predstavili ljubljanski publiko gojenci konservatorija s Koroške.

Mariborski mladinski zbor je pred kratkim gostoval v Švici. Imel je sedem javnih koncertov, osmega pa je posnel Radio Zürich. Zborovodja Rajster je rekel, da je to bilo prvo gostovanje mladinskega zbora iz Jugoslavije v Švici.

Pesnik in prevajalec Mile Klopčič je pred kratkim prejel za svoje prevode iz ruščine "Znak časti" sovjetske vlad.

LJUDSKA POPEVKA: "Večernje novice" poročajo, da imajo "Bratje Bajci" velik uspeh s parodijo, ki se glasi: "Ljudi moji, ne može se više, jedan radi, a petero piše." Časopis pripominja: "Znano je, da je pri nas vsak peti nepismen."

SPECTATOR

Kot je KLIC TRIGLAVA že na kratko omenil v pretekli številki, je prišlo prvi weekend v juniju do izbruha študentskih demonstracij v Beogradu, katerim so nato sledile demonstracije in protestni mitingi v Zagrebu, Skopju, Sarajevu, Ljubljani, Mariboru in drugod. Povod je bila prireditev takoimenovane "Karavane prijateljstva 68", katere naj bi se udeležili člani mladinskih delovnih brigad in študentje na prostem. Ker pa je deževalo, so prenesli prireditev v dvorano Doma kulture v Novem Beogradu, ki pa je bila premajhna za vse povabljene. Namesto 4.000 so lahko spravili v dvorano le 400, medtem ko so vstop študentom enostavno zabranili, češ da je prireditev samo za "brigadirje". Študenti so zato začeli obmetavati Dom s kamni, razbili okna in ranili nekaj "brigadirjev". Prišlo je do pretepa, milica pa je obe strani oblila s curki vode. Okrog polnoči je potem kakih 2.000 študentov krenilo od študentskega mesta v Novem Beogradu proti centru mesta. Pri podvozu, ki loči oba Beograda, pa jih je pričakala milica, ki je postavila čez cesto tovarnjak. Študenti so se polastili gasilskega avtomobila, ga zažgali in potisnili proti milici in tovarnjaku. Tedaj so miličniki prešli v napad in zavihteli gumijevke. V splošnem pretepu je bilo precej ranjenih, odjeknili pa so tudi strelji. Študenti zatrjujejo, da je streljala milica, medtem ko oblasti trdijo, da ni milica izstrelila niti enega naboja. Milici se je posrečilo potisniti študente nazaj proti Novemu Beogradu in v študentsko naselje, spotoma pa je nekatere ujela in priprla. Vse to je trajalo do ranega jutra. Ob osmih zjutraj je prišlo do nove povorke študentov, ki jo je milica znova ustavila pred podvozom. V povorki je bilo nekaj tisoč študentov, ki so nosili učne knjige in transparente ter prepevali "državno himno" (ki je ni - op.I.S.). Na lice mesta je prišlo nekaj profesorjev beograjske univerze, predsednik mestne skupščine in sekretar mestnega komiteja ZK. Njim so sledili večji kanoni Veljko Vlahović, Miloš Minić, Dragi Stamenković, Stevan Doronjski in drugi, ki že skoro 25 let nemoteno drže oblast v rokah v Srbiji.

Vlahović, ki je partijski ideolog in strateg, je takoj poskušal zмести študente. "Vi sami morate natančno vedeti, kaj hočete in kakšne so vaše zahteve, rešitve pa se bodo gotovo našle," je rekel. "Hočemo dejanj - dovolj je frazarjenja!" so mu odgovorili študenti. "Zahtevamo predvsem korenito reformiranje univerze in večje pravice v njenih samoupravnih organih. Hočemo, da se takoj dožene, kdo je streljal in kdo je to ukazal. Vse naše tovariše, ki so jih sinoči zaprli, je treba takoj izpustiti. Zahtevamo, da se vse naše zahteve, te pa se predvsem nanašajo na zaposlitev, takoj uresničijo! Zvezna skupščina naj takoj sprejme zakon o obveznem zaposlovanju mladih strokovnjakov." Množica študentov je zavalovila in potisnila nazaj miličniške kordone. Pendreki so zapeli in demonstracije je bilo konec. Milica je obkolila fakultete in študentsko naselje. Srbski sekretariat za notranje zadeve je prepovedal vse mitinge.

Akcijski odbor za demonstracije je izdal proglas, v katerem je pojasnil, da študentje zahtevajo izboljšanje gmotnega položaja študentov in univerz, povečanje števila študentov iz delavskih in kmečkih družin ter demokratizacijo vseh sredstev informiranja. Študenti so protestirali proti načinu poročanja o študentskih demonstracijah in proti zabrani študentskega časopisa STUDENT. Zahtevali so tudi konec klikarstvu na univerzi in dejansko reelekcijo univerzitetnih predavateljev kakor tudi demokratizacijo Zveze Komunistov. Zaradi prepovedi javnih demonstracij in mitingov, so študenti organizirali sestanke v študentskem naselju in na fakultetah, zlasti filozofski in pravni. Na njih so govorili poleg študentov tudi številni profesorji, književniki in igralci. Prišel je večkrat tudi odvetnik Jovan Barović, za stopnik Milovana Djilasa, katerega pa so - po časopisnih poročilih - izžvižgali.

NATO JE SPREGOVORIL "DELAVSKI RAZRED"

Tedaj je stopila v akcijo partija. Organizirala je protidemonstracije po tovarnah in podjetjih in v imenu delavcev sprejemala resolucije in proteste proti nevhvaležnosti študentov ter jih naslavljala na CK ZKJ, CK ZK Srbije in na mestni komite ZK Beograda. Da bi bolje zvenelo, so vse te resolucije izrazile "razumevanje" za študentske probleme in zahteve, obenem pa izrazile privrženost politiki ZK. "Delavci bodo znali obračunati z vsemi, ki hočejo groziti pridobitvam naše revolucije," je bilo rečeno v brzojavkah beograjskega bombažnega kombinata. "Mi smo ogorčeni zaradi ravnanja skupine študentov, ki se v prizadevanjih za rešitev nekaterih vprašanj ne menijo za norme socialistične morale. Najostreje obsojamo zahteve po rešitvi posameznih političnih in gmotnih vprašanj (!). Nikomur, naj že bo kdorkoli, ne moremo dovoliti, da bi v naše vrste sejal nasilje, nemir in živčnost, da bi blatil vse tisto, kar smo ustvarili pod vodstvom naše Zveze komunistov, da bi neusmiljeno uničeval dela, ustvarjena z našim znojem... Naj odločneje protestiramo proti takšni politiki, proti tistim, ki omogočajo sovražniku, da se spravi nad našo socialistično družbo. Hkrati zahtevamo od vas in od organov oblasti, da čimprej odločno ukrepate zoper krivce zadnjih dogodkov. Ni zavezništva s tistimi, ki uničujejo naše delo in gmotno bogastvo, ustvarjeno z našimi rokami." Tako se je vrstilo božanje študentov po eni in šibanje ter grožnje po drugi. Da bi se študenti še bolj prepričali v zle namere ljudi izven svojega kroga in se umaknili, so bile na beograjski železniški postaji postavljene mine, ki so ranile par ljudi, v poslovalnici "Putnika" v središču mesta (!) pa je eksplodirala bomba sredi noči. Skoro istočasno so bile delav-

cem povečani osnovni zagaranirani dohodki od 15.000 na 30.000 starih dinarjev na mesec (t. j. deset angleških funtov).

Toda študenti se niso dali kar tako ugnati. V Beogradu so se pojavili letaki, ki so zahtevali kaznovanje funkcionarjev sekretariata za notranje zadeve in glavnih urednikov beograjskih listov, radiotelevizije in Tanjuga. Letaki tako imenovane "Združene študentske mladine" so zahtevali konstituiranje učinkovite opozicije, ki bi nadzorovala izvršne organe oblasti in ki bi bila "sposobna odpraviti samovlado ZKJ in njen monopol". Po poročilu izvršnega komiteja CK ZK Srbije pa so se po Beogradu in izven njega gibale organizirane skupine, ki so skušale z različnimi sredstvi "po vzročiti politične motnje". Okrepilo pa se je po tem poročilu tudi delovanje tujih propagandnih in drugih služb. Vse to je menda kazalo na nepatriotsko stran demonstracij in infiltracijo sovražnih elementov. V torek 4. junija je prišlo do "neljubih incidentov" v Sarajevu, kjer so se "posamezni mladoletniki in huligani spopadli z miličniki". Da bi študente osramotili, so oblasti objavile, da niso aretirale nobenega študenta, ampak "dva znana žeparja in enega mladoletnika". Povod za nezadovoljstvo ljubljanskih študentov pa je bila zahteva uprave Študentskega naselja, da do 15. junija izprazni dva bloka in stolpnico v Ilirski ulici v turistične namene ter da v poletnih mesecih plačajo višjo najemnino. Študentski sindikat je obe zahteve zavrnil in zahteval, da denar, ki ga uprava potrebuje, zagotovi družba. Da je bil to le povod, je bilo razvidno iz dejstva, da se nemir med študenti ni polegel niti potem, ko je izvršni svet (vlada v Ljubljani) sklenil, da pokrije deficit za študentske domove in s tem, vsaj formalno, odpravi vzrok za nezadovoljstvo. Študentska zborovanja so se nadaljevala in na dan so prišle druge zahteve: potrebno je dati večji poudarek študentski in univerzitetni samoupravi; študentski domovi naj pridejo pod univerzo; v svetih domov morajo biti enakovredno udeleženi predstavniki univerze, študentov in zavoda; polna udeležba in odgovornost pri volitvah profesorjev - na fakultetah naj študenti napravijo sezname resnično nesposobnih predavateljev, ki naj bodisi izboljšajo svojo delo bodisi zapustijo univerzo; izstop ljubljanskih študentov iz Zveze študentov Jugoslavije oziroma zamenjava statura in načina dela te organizacije; obdavčitev pridobitnikov, ki si lastijo denar tujih rok; racionalno in učinkovito izkoriščanje naših sredstev za armado; večja osebna odgovornost ljudi na vodilnih delovnih mestih; sekretar za notranje zadeve naj pove, zakaj so bili odstranjeni plakati po mestu; kmetje naj dobe mesta v republiški skupščini itd. Z aplavzom so tudi pozdravili predlog nezaupnice univerzitetnemu odboru in kritizirali podpredsednika izvršnega sveta Slovenije dr. Franca Hočevarja, ki je grozil študentom s silo. Hočevar se je izgovoril, da je bila grožnja mišljena samo za "nasilnike" - "pri nas pa nasilja ni treba, ker se od nasilnih družb kvalitetno razlikujemo". V Mariboru pa so študenti demonstrirali proti odloku, da se ukine Višjo stomatološko šolo. Vsem študentom je bila skupna zahteva, da se omogoči študij vsem in nele premožnim in da strokovnjaki dobijo zaposlitev.

DOGODKI SO NAS PREHITELI . . .

9. junija se je potem hočeš-nočeš oglasil tudi Tito na beograjski televiziji. Povedal je, da so o problemih, ki jih navajajo študenti govorili že pred demonstracijami v CK ZKJ, pa so te razgovore premalo publicirali. Vrag je zlasti v tem, da "ko gre za proučevanje problemov in sprejemanje sklepov - takrat smo vsi enotni; ko pa je treba vse to v praksi uresničiti, enotnosti ni več - vedno so neke pripombe in posebna stališča". Mislim, je rekel Tito, da so dogodki mnoge od nas udarili po glavi, nekatere bolj nekatere manj. Toda kaj bi se zgodilo, je pomembno rekel Tito, če bi naš delavski razred ne bil tako zaveden in bi naredil določene korake, ki ne bi bili skladni z našimi odnosi v socialistični družbi. Strinjal pa se je, da so bile demonstracije odraz slabosti, ki so se nakopičile, dodal pa je, da so demonstracije izkoristili "razni djilasovci, rankovičevci, maocetungovci in podobni". Obljubil je študentom, da se bo topot vsestransko zavzel za reševanje njihovih problemov; da mu pri tem morajo študenti pomagati. "Še več," je rekel Tito, "če nisem sposoben, da rešim ta vprašanja, potem ni treba, da sem še na tem mestu. Mislim, da noben naš stari komunist, in to katerikoli, ki ima zavest komunista, ne bi smel vztrajati na tem, da mora ostati tam, kjer je, marveč bi moral dati prostor tistim ljudem, ki so sposobni probleme reševati."

13. maja so potem objavili zaključke seje CK ZKJ od 20. maja, da bi dokazali, da ZK o problemih razmišlja. Za ključki so seveda v večini slučajev v skladu z občimi zahtevami, zlasti v pogledu samoupravljanja, zaposlovanja in delitve po delu. Takih zaključkov pa niso napravili prvič, problemi pa so še vedno ostali nerešeni. Znova je tudi govorila o "oživljanju in medsebojnem povezovanju raznovrstnih antisocialističnih in opozicijskih elementov - ostankov razrednega sovražnika, reakcionarnih centrov iz tujine, birokratske opozicije, nacionalističnih in unitarističnih elementov, zagovornikov buržoaznega večstrankarskega sistema in političnega klerikalizma". Zavrnitev vsake politične diferenciacije je vsebovana tudi v sklepih mestnega komiteja ZK Beograda in izvršnega komiteja CK ZK Srbije, v katerih je rečeno, da "vsako frakcijsko organiziranje, kakor tudi vsaka ideja o konstituiranju 'novega gibanja' kot posebne politične organizacije sta nezdržljiva s programom ZKJ, katere končni cilj je družba brez političnih strank." V sklepih je rečeno, da neposredna socialistična demokracija se ne more uresničevati z bojem političnih strank in skupin za oblast, marveč z vzpostavljanjem takšnih družbenih odnosov, v katerih delovni človek neposredno odloča o po

gojih svojega življenja in o rezultatih svojega dela. Dоследno s tem so npr. izključili iz ZK profesorja zagrebske univerze Mladena Čaldarevića in Gaja Petrovića ter študenta Šima Vranića. Obtožili so jih, da so voditelji "maloštevilne skupine skrajnežev" povezanih s časopisom PRAKSIS. Čaldarević je tudi bil soudeležen pri pripravi in razglasitvi znane deklaracije o hrvatskem jeziku.

NEKATERI REZULTATI

Fizični rezultati beograjskih demonstracij bi bili po uradnih podatkih sledeči: 169 ljudi poškodovanih, od teh 134 študentov, 21 miličnikov, 9 "brigadirjev" in 5 drugih državljanov. Težje poškodovanih je bilo 8 študentov, 2 miličnika, 1 brigadir in 1 občan.

Na beograjski univerzi so ustanovili 9 komisij, ki jih sestavljajo večinoma profesorji in asistenti, in sicer: komisijo za samoupravljanje v družbi "od vrha do tal", komisije za objektivnost javnih občil, za avtonomijo univerze, za probleme socialne neenakosti, za enake možnosti šolanja in izobraževanja, za nacionalizacijo neupravičeno pridobljenega imetja, nato komisiji za nezaposlenost, osebno in politično odgovornost ter komisijo za samoupravljanje na univerzi.

V Sloveniji bo republika prevzela nase financiranje vi sokega in srednjega šolstva, medtem ko bodo za osnovno šolstvo še vedno odgovorne občine. To bo stalo republiko nad 50 milijonov novih dinarjev v naslednjih dveh letih. Republiška izobraževalna skupnost je tudi obljubila povečati že letos sredstva za štipendije od 300 na 600 milijonov starih dinarjev. Študentske domove in menzo je prevzela univerza. Študentsko naselje bo možno uporabljati za druge namene samo s soglasjem študentov. Re publiški sekretariat za delo je dobil nalogo, da pripravi predpise o zaposlitvi pripravnikov. Rečeno je, da je letos dobilo v vsej državi zaposlitev 4.000 diplomantov, v Sloveniji 1.000. Samoupravljanje na univerzi bo izboljšano. Toda stomatološka visoka šola v Mariboru bo zaprta - to vprašanje "ne more biti stvar dialoga s študenti, ker je širšega strokovnega in družbenega pomena."

V glavnem izgleda, da so vsaj materialne zadeve študentov urejene, toda kot pravi pregovor - ne živi se samo od kruha. Kot je zapisal Mitja Rotovnik v DELU: "Politično škodljivo bi lahko postalo preziranje dejstva, da posamezni mladinci in mladinke kažejo zanimanje za poglobljenejšim spoznavanjem npr. teorije znanstvenega socializma, tehnike, estetike, religije itd. itd." Na kongresu Zveze Mladine Slovenije, ki se je vršil v Velenju 21. junija, je predsednik Milan Kučan ugotovil v svojem referatu, da "mladina ne mara tutorstva in da hoče sama razmišljati". Predsednik vlade Stane Kavčič, ki je pozdravil kongres, je v svojem odgovoru dejal, da Kučanova ideja "ni slaba", da pa mladina ne sme zapirati oči pred izkušnjami starejših generacij in nekdanjih časov. Letanje na cesto, vzklikati velike besede in pisati velike parole po njegovem ni "resnična angažiranost".

Za časa študentskih nemirov v Jugoslaviji, mladinskega kongresa v Velenju in šestega kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije v Beogradu 26. junija se je vse zreduciralo na osnovno vprašanje: samoupravljanje. Po moji naivni lo giki pomeni samoupravljanje upravljanje gotove aktivnosti, gospodarske ali negospodarske, s strani onih, ki v tej aktivnosti participirajo. In nihče drugi. Jasno se mi zdi, da je neposrednim soudeležencem v takem sistemu predvsem na tem, da se njihova podjetja, ustanove in organizacije razvijajo v korist njih samih. A ker niso sami v državi, morajo imeti obenem pred očmi interese drugih samoupravnih podjetij, ustanov in organizacij, ki se enako zavzemajo za svoje koristi. Ker bi bilo docela nemogoče imeti v vidu delovanje in interese vseh teh drugih, je jasno, da morajo obstojati forumu predstavnikov vseh samoupravnih teles, v katerih se formirajo neke splošne smernice, ki enako veljajo za vse. Ti forumi naj bi bile občinske in republiške skupščine in zvezna skupščina. To naj bi bil, če prav razumem, socializem, za katerega se navdušuje Zveza komunistov Jugoslavije.

Ako je temu tako, potem se mora človek vprašati, čemu še obstoja Zveza komunistov? Kot policaj nad samoupravljanjem? In kako pride Tito do tega, da tako v zvezi s študenti kot v zvezi s sindikati na dolgo in široko razklda da o tem, kaj govorijo in kaj sklepajo (!) - ne v skupščinah, ampak v izvršnih odborih, predsedstvih in centralnih komitejih organizacije, ki ni predstavnik samoupravljavcev, t. j. v Zvezi komunistov. In to v oni ZK, v kateri je danes skoro toliko mnenj kot je komunistov. V čigavem imenu potem nastopajo vsi ti organi ZK? Tito trdi, da nastopajo kot varuhi delavskega razreda. Na kongresu sindikatov npr. je govoril o neenakih plačah in kako administracija dobiva stalne plače ne glede na rentabilnost podjetja. "Če je nerentabilna, trpi samo delavec, ker dobiva manj, dobi 80 ali 70 odstotkov od svoje plače. Potemtakem je odgovoren za rentabilnost ali nerentabilnost samo delavski razred, samo proizvajalci," je rekel Tito. Upravičeno se je vprašati, v kateri razred spada potem administracija - med "buržuje"?

Tendenca ZK pri zadnjih dogodkih je bila ustvariti prepad med posameznimi sloji in potem samo sebe prikazati kot vseodrešujočo silo, ki je edina sposobna držati ravnotežje med njimi. Takozvani telegrami na vodstva ZK za časa študentskih demonstracij so očiten primer organizirane pritiska na študente. Izvršni komite CK ZK Srbije n. pr. pravi v sklepih sprejetih 11. junija, da bi opozicija režimu "sprožila tudi reagiranje proti inteligenci". Upravičeno se je vprašati, v kateri razred spada potem inteligenca - med "buržuje"?

Ne. ZK obstoja zato, da s pendrekom in aresti prepreči vsako izpremembo režima. Zato obstoja Udba - skupščine in samoupravni organi obstojajo samo kot fasada, resnična oblast ostaja še vedno v rokah organov ZK. IVAN STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.10.0

Argentina: 650.- (1300.-)

Avstralija: \$A 4 (\$A 7)

Avstrija: 50.-

Finska: 13.-

Francija: 15.-

Italija: 2500.-

J. Afrika 4.- (R 7)

Kanada: 5.00 (\$ 8.50)

Nemčija: 16.-

Švedska: 20.-

Urugvaj 60.- (120.-)

U.S.A.: 5.00 (\$ 8.50)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada